

УДК 328.185:336.26:343.35

Р.В. Кутузов
ORCID: 0009-0001-5525-947X

А. А. Попов
ORCID: 0000-0003-1285-9296

ВПЛИВ КЛЕПТОКРАТИЧНОЇ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ НА ПРАВОВУ ТА ЕКОНОМІЧНУ СИСТЕМУ ДЕРЖАВИ

В статті аналізується вплив клептократії як ключового фактору дії на формування, розвиток та мінливість правової та економічної систем. В науковому дослідженні дається визначення аксіоматики ознак та вимірних показників клептократії як системи влади, управлінської системи, а також належної профільної оцінки таких показників та їх обґрунтування. У публікації показаний зв'язок перерозподілу ресурсів в напрямку бенефіціарів клептократичної моделі управління, що унеможливорює економічне зростання в аналізованій країні та тягне зубожіння абсолютної більшості населення. Запропонований авторами аналіз впливу клептократії на економіку передбачає насамперед якісні ознаки-показники в інтеграції з зафіксованими інституційними явищами та показниками корупції, а також тенденціями явищ в динаміці. На думку авторів, можна виділити вісім ознак-показників, серед яких свідомо максимізація фіскального навантаження для населення, формування та перерозподіл державного і місцевих бюджетів за пріоритетом, фактичні заборони окремих видів діяльності (економічної активності), узурпація стратегії розвитку країни олігархатом та «керівництвом» держави (через приватизацію, бюджетний процес і ін.), правовий нігілізм по відношенню до прав та свобод населення + (вибіркове правосуддя, безкарність очевидних порушень та злочинів).

У юридичному контексті така модель проявляється не лише через самі закони, які рідко прямо закликають до правопорушень, але й через законопроекти, що створюють системні прогалини або ослаблюють контроль, а також через способи і техніку їх прийняття.

Автори вважають, що наявна парламентська практика усе ще допускає вагому кількість порушень регламентних норм. Частина цих можливостей закладена у самих нормах Закону України «Про Регламент Верховної Ради України».

У дослідженні здійснений комплексний аналіз інституційного середовища української економіки, що надає переконливі підстави характеризувати її як, значною мірою, клептократичну та запропоновано здійснити фундаментальну модернізацію економіки з урахуванням євроінтеграційних перспектив.

Водночас кризи в суспільстві, спричинену клептократичною системою державного управління, зокрема в Україні, можна подолати через суттєву трансформацію законодавчих інституцій. Поточна правова база, спрямована на боротьбу з клептократичною економікою та управлінською системою, є явно недостатньою.

Ключові слова: клептократія, клептократична економіка, корупція, фактори клептократії, клептократична псевдоеліта, інституційна економіка, інституційне середовище, фільтр для законопроекту.

DOI 10.34079/2518-1319 -2026-16-31-202-213

Постановка проблеми. Аналіз клептократичної системи як інституційного державного устрою, який в абсолютній пріоритетності державного управління визначає отримання джерел доходів правлячою групою осіб, здійснений в попередній публікації потребує подальшого більш детального аналізу впливу такої системи на правове та економічне середовище держави якій притаманна клептократична економічно-правова модель.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні і деякі практичні аспекти клептократії досліджували як українські правознавці та економісти, так і зарубіжні. Серед них наступні науковці: Д. Вовк, С. Джолос, І. Єфименко, Ю. Кононенко, В. Кузь, О. Куклін, В. Пелішенко, Р. Пустовійт, В. Романченко, Д. Сковронський, Н. Трусова, А. Француз, Д. Ядранський. Даній тематиці приділяли увагу О. Петінова, представниця філософського напрямку, І. Лопушинський, В. Ніценко – управлінської течії та ін.

Мета дослідження. Проаналізувати вплив клептократичної моделі державного управління, яке зосереджене на ключовій функції генерування джерел доходу для правлячої «псевдоеліти», шляхом запровадження корупційних неринкових трансакційних витрат на економічну та правову системи.

Виклад основного матеріалу. Аналіз репрезентованих наукових праць свідчить про різноплановий підхід до вивчення клептократії. Це вимагає насамперед визначення аксіоматики ознак та вимірних показників клептократії як системи влади, як управлінської системи, а також належної профільної оцінки таких показників та їх обґрунтування.

В умовах клептократії сформовані системою «бізнес-моделі» формують трансакційні витрати для бізнесу та окремих «економічних агентів», і економічна система переорієнтовується на корупційно-адміністративне втручання в ринкові механізми.

З позиції інституційної економіки, саме клептократичні-трансакційні витрати можуть формувати стимули для суб'єктів господарювання щодо підвищення ефективності бізнес-процесів та управлінських рішень. В системі клептократичної економіки покладання таких витрат на бізнес, а як наслідок на кінцевих споживачів продукту, спотворює систему правил і норм економічної поведінки. Що як наслідок призводить до зниження попиту, та економічної активності в цілому (Nitsenko, 2020; Tkach, 2019).

У підсумку, спостерігається перерозподіл ресурсів в напрямку бенефіціарів клептократичної моделі управління, що унеможлиблює економічне зростання в аналізованій країні та тягне зубожіння абсолютної більшості населення. В межах клептократичної моделі управління та як наслідок формування «клептократичної економіки» йдеться радше про кримінальну поведінку, яка не є персональною, принагідною і спорадичною, а є колективною, системною, стратегічною і постійною.

Це система, в якій високопосадовці виступають співучасниками, а організація влади навмисно здійснюється з метою накопичення багатства, яке потім використовується для довготривалого утримання влади.

Для бізнес-схеми клептократії спільне благо і потреби суспільства категорично відсутні як мета, вони заслуговують на увагу в залишковому порядку і виключно завдяки можливостям для особистого збагачення, або за потреби залишитися при владі.

Комплексний аналіз сформованої моделі державного управління дає переконливі підстави характеризувати існуючу в Україні модель як значною мірою клептократичну. Слід також зазначити, що вимірювання впливу клептократичного режиму на економічний розвиток та правову систему є досить проблематичним у зв'язку з

невизначеністю, на даний момент, щодо вимірних показників такого впливу.

Запропонований нами аналіз дії клептократії на економіку передбачає насамперед якісні ознаки-показники в інтеграції з зафіксованими інституційними явищами та показниками корупції, а також тенденціями в динаміці. А саме:

1. Свідома максимізація фіскального (всупереч хрестоматійній зворотній пропорційній залежності між рівнем оподаткування та темпами економічного зростання сформованій А Лафером), корупційного, бюрократичного навантаження для «населення» з метою формування можливостей перерозподілу ресурсів від «населення» до провладної верхівки, без врахування очевидного нищівного впливу на економіку в середньо-, та довгостроковій перспективі. В умовах функціонування клептократичного режиму сукупне фіскальне навантаження з врахуванням кумулятивного, синергетичного та накопичувального ефекту від «багатошарового» оподаткування в залежності від споживчого кошика складає 75-80% від отриманого економічним агентом прибутку. (Без врахування ефекту сповільнення економічних процесів та загального розвитку економіки)

2. Формування та перерозподіл державного і місцевих бюджетів по статтях, за пріоритетом: формування можливостей щодо подальшого розподілу таких бюджетів між елементами «провладної вертикалі». Формування «корупційного демпфера», як можливості до корупції та «освоєння» коштів чиновниками різних рівнів в обмін на «повернення» частини коштів держуправлінням вищої ланки, подальшу лояльність та підтримку.

3. Клептократія «не терпить» окремих «економічних агентів», таких як: дрібний бізнес, громадян, які самостійно і не залежно від «держави» заробляють, (наприклад в ІТ-галузі, медіа-просторі, відеоплатформ, соцмереж, месенджерів, секторі криптоактивів тощо). Тому значна кількість законодавчих ініціатив спрямована на знищення та репресії щодо вищенаведених «агентів».

4. Свідоме створення системи безальтернативної тінізації, або фактичні заборони окремих видів діяльності (економічної активності) для родових «економічних агентів» - звичайних громадян з метою формування бізнес-моделі особистого збагачення. (заборони/обмеження ігрового бізнесу, реалізації окремих товарів/послуг, видобутку корисних копалин тощо).

5. Свідоме ігнорування владою соціальних функцій держави, фінансування їх з пріоритетністю, за ознакою максимізації можливостей перерозподілу до провладної верхівки.

6. Вагома частка «отриманих» владою ресурсів спрямовується на посилення та підтримку систем контролю (силових структур) та репресій «рядових громадян», придушення свободи слова.

7. Узурпація стратегії розвитку країни олігархатом та «керівництвом» держави (через приватизацію, бюджетний процес тощо).

8. Правовий нігілізм по відношенню до прав та свобод населення (вибіркове правосуддя, безкарність очевидних порушень та злочинів).

У юридичній площині про таку модель свідчать не тільки самі закони (вони рідко прямо закликають до крадіжок), але й законопроекти, що створюють системні «лазівки» або послаблюють контроль, а також техніка їх прийняття.

Ми можемо проаналізувати пояснювальні записки до таких проєктів. Часто там декларуються благі цілі (наприклад, «стимулювання економіки»), але антикорупційна експертиза, яку проводить профільний комітет Верховної Ради України, вказує на величезні ризики. Наявність таких законопроектів ще не означає, що держава стала клептократичною. Це лише спроби, які часто блокуються громадянським суспільством,

міжнародними партнерами та самими антикорупційними органами.

Аналіз конкретних законопроектів, що викликали найбільший резонанс у суспільстві та серед правозахисників через ризики побудови клептократичних схем, дозволяє побачити «технічну» сторону цього процесу.

Ось один із ключових кейсів останніх років (включаючи ті, що обговорюються у 2025–2026 роках).

Вже декілька років ведеться боротьба з «Правками Лозового» (Проект закону №10100 від 29.09.2023). Оригінальні «правки Лозового» (прийняті ще у 2017 році) створили механізм, за яким кримінальні справи закривалися просто через спливи термінів досудового розслідування, навіть якщо провину було доведено (Проект закону №10100 від 29.09.2023).

Законопроект №10100 мав на меті повністю скасувати ці обмеження для тяжких корупційних злочинів. Опір його прийняттю або спроби внести в нього «розмиті» формулювання якраз і є прямим маркером небажання системи нести відповідальність за розкрадання державних коштів.

У червні 2022 року Європейська Комісія надала свій висновок щодо заявки України на членство у Європейському Союзі. У ньому була запропонована рекомендація надати Україні статус кандидата на вступ до ЄС із розумінням, що Україна виконає низку кроків.

Одним з фундаментальних питань для забезпечення невідворотності покарання за корупційні кримінальні правопорушення є визначення достатніх строків давності притягнення до кримінальної відповідальності. Вимоги забезпечити належні строки давності впливають з міжнародних договорів України. Наприклад, у статті 29 Конвенції ООН проти корупції визначено: «Кожна Держава-учасниця, у відповідних випадках, встановлює відповідно до свого внутрішнього права тривалий строк давності для порушення провадження щодо будь-яких злочинів, що визначені цією Конвенцією, і встановлює більш тривалий строк давності або можливість призупинення плин timer строку давності в тих випадках, коли особа, підозрювана у вчиненні злочину, ухиляється від правосуддя» (Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції, 2003).

Таким чином, продовження строків давності за корупційними правопорушеннями є важливим інструментом для забезпечення суспільного запиту на справедливість так само і дотримання міжнародних стандартів і вимог. Враховуючи це, а також особливу нетерпимість до корупції під час повномасштабної війни з РФ, законопроект 10100 пропонував встановити, що тяжкі та особливо тяжкі корупційні злочини, вчинені під час дії воєнного стану, не мають строків давності. Проект також пропонував зупинити перебіг строків давності за усіма видами тяжких та особливо тяжких злочинів на період воєнного стану, оскільки об'єктивно велика частина суспільства, в тому числі системи правосуддя сконцентрована на боротьбі з зовнішнім агресором, що не дозволяє виявляти та розслідувати велику кількість злочинів (Проект закону №10100 від 29.09.2023).

Незважаючи на актуальність цього законопроекта, а також позитивну оцінку громадськістю, він був включений до слухання Верховною Радою України лише постановою 4775-IX від 10.02.2026, тобто через 2,5 роки (Постанова Верховної Ради України Про порядок денний п'ятнадцятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання, 2026).

Ситуація з його розглядом є унікальною, хоча він поданий лідером провладної фракції (авторство Давида Арахамії та групи депутатів), його розгляд гальмується роками через спротив як всередині парламенту, так і з боку бізнес-спільнот.

Замість законопроекту №10100, Рада періодично розглядає «компромісні» варіанти (наприклад, №10060 щодо реформи САП), де питання строків розслідування вирішується лише частково. Законопроект №10100 – вважається особливо

«радикальним» антикорупційним документом, тому його часто відкладають на користь м'якших рішень (Проект Закону, №10060, 2023).

Найбільшим «фільтром» для законопроекту став профільний комітет, який очолює Сергій Іонушас (фракція «Слуга народу»). Голова Центру протидії корупції (ЦПК) Віталій Шабунін прямо звинувачував С. Іонушаса та членів комітету в саботажі скасування правок.

В інтерв'ю Radio NV він заявив, що профільний комітет Верховної Ради (ВР), який очолює нардеп від Слуги народу, блокує скасування правок Лозового, за допомогою яких топ-корупціонери можуть уникнути відповідальності.

«Слуги народу» в парламенті, на чолі з Сергієм Іонушасом, головою профільного комітету, блокують відміну правок Лозового, якими закриваються топ-корупційні справи. Нагадаю, Роттердам+, перший епізод, вже закрито через правки Лозового. Король контрабанди Альперін вже уник покарання через правки Лозового", – зазначив Шабунін в ефірі Radio (Профільний комітет Ради блокує скасування правок Лозового-Шабуніна, 2023).

«У цьому комітеті, - розповів Шабунін, - (Комітеті Ради з питань правоохоронної діяльності - ред.) більшість «слуг народу». Голова комітету – «слуга народу». Хай він просто розгляне на комітеті. Щоб законопроект, який скасовує ці правки, потрапив в зал [Верховної Ради], не обов'язкове позитивне рішення Комітету. Комітет має його розглянути. І навіть якщо Комітет каже «ми проти», це відкриває можливість законопроекту піти в зал. Так от: Комітет не розглядає, чим блокує потрапляння [законопроекту] в зал. Конкретно зараз «слуги народу» і інші парламентарі блокують скасування цих правок» (Профільний комітет Ради блокує скасування правок Лозового-Шабуніна, 2023).

Наскільки правий Голова Центру протидії корупції? Чи існує якась процедура щодо розгляду законопроекта в головному комітеті ВР, де було б вказано про термін розгляду в комітеті і обов'язковість цього розгляду?

Так, процедура розгляду законопроектів у головному комітеті чітко регламентована Законом України «Про Регламент Верховної Ради України» (зокрема, главою 15, статтями 93–96) (Закон України Про Регламент Верховної Ради України, 2010).

Законодавство встановлює конкретні терміни та умови, за яких комітет зобов'язаний розглянути документ. Згідно зі ст. 93 Регламенту, головний комітет має визначені часові рамки для підготовки законопроекту до першого читання: «Комітет має розглянути законопроект і прийняти висновок щодо нього не пізніше як у 30-денний строк (якщо Радою не встановлено інший термін)» (ч.3 ст.93) (Закон України Про Регламент Верховної Ради України, 2010).

Проте наявна парламентська практика усе ще допускає вагому кількість порушень регламентних норм. Частина цих можливостей закладена у самих нормах Закону України «Про Регламент Верховної Ради України». Тут зокрема сказано про можливу підготовку експертного висновку, врахування існування альтернативного законопроекту, про можливість запропонувати Кабінету Міністрів України, міністерствам, іншим державним органам, об'єднанням громадян висловити свою думку щодо доцільності його прийняття і ін. (Закон України Про Регламент Верховної Ради України, 2010).

Наприклад, бізнес-омбудсмен та Федерація роботодавців України висловлювали застереження (у форматі листів до Комітету), що повне скасування строків розслідування (до підозри) може розв'язати руки силовикам для тиску на бізнес (Постанова Ради Федерації роботодавців України, 2024).

9. Всеохоплюючий непотизм в державних структурах, призначення очевидних

«антифахівців» на посади за ознакою лояльності. Особливо катастрофічним для країни стало призначення на посади, як у державному, так і в бізнес-секторі, на засадах власних бізнес-інтересів та в контексті загострення неформального інституту «кумівства», а не за кваліфікаційними вимогами. (У цій ситуації інституційне середовище деградує, специфікація прав власності є ненадійною та розпливчастою, бізнес криміналізується через спотворені стимули, також через загальне ігнорування вимог формальних інституцій у судовій системі, прокурорському нагляді, адвокатурі, діяльності правоохоронних органів та державних органів).

10. Формування законодавчої системи за пріоритетністю захисту клептократичної державної моделі, «спрямованість» законодавства на інтереси окремих «провладних» груп населення.

11. В клептократичній економіці «влада» ініціює або підтримує виборчу систему, яка дозволяє їм максимізувати терміни їх повноважень, що створює умови для пролонгованого в часі особистого збагачення.

Також фіксується «Спадковість» клептократичної системи - група бенефіціарів системи після виборів може бути частково, або майже повністю замінена, але клептократична управлінська модель держави зберігається та «вдосконалюється». (Ryzhenko and Halahan, 2019; Frantsuz, 2020; Prykhodko and Oksin, 2020; Gossel, 2017).

Науковці, які аналізують корупцію на макrorівні, як елемент клептократичної системи, зокрема, представники інституційної економіки, фіксують свій дослідницький інтерес до наступного факту: протидія клептократичним (корупційним) факторам є одним із ключових аспектів економічного зростання, на думку, Дж. Ламбсдорфа (2007), С. Роуз Акермана (2006), Дж. Економакіса та ін. (2010), Б. Блума (2014), Х. Дж. Лаута (2000).

Це пов'язано з тим, що багато проблем економічного розвитку є результатом існуючих клептократичних бар'єрів у таких сегментах інституційного середовища, як: інноваційні технології, права власності, робоча сила, підприємництво, а також результатом неефективної політики, що спотворює ціни та стимули. Такі інститути та свідомо бездіяльність державної влади існують виключно, або навіть переважно, не через брак розуміння необхідної економічної політики з боку державної бюрократії, а свідомо, з метою формування можливостей для особистого збагачення «псевдоеліт».

В клептократичній економіці політики свідомо ініціюють або підтримують політику, яка дозволяє їм залишатися при владі якомога довше та створює умови для особистого збагачення (Ryzhenko and Halahan, 2019; Frantsuz, 2020; Prykhodko and Oksin, 2020; Gossel, 2017). І вони лобіюють політику, яка дозволить їм конкурувати з політичними опонентами, і яка, у свою чергу, може санкціонувати більш ефективні інституційні ініціативи що було досліджено та висвітлено на прикладах України (Nitsenko, 2020), Південної Африки (Gossel, 2017).

Ці ж дані підтверджуються опитуваннями Transparency International за 2025 рік (Transparency International, 2025) (табл. 1).

Таблиця 1

Рівень корупції в деяких країнах у 2025 році

Показник	Одиниці	Німеччина	Франція	Швеція	Польща	Україна	США	Казахстан	Литва	Грузія	Турція	Сомалі
Індекс сприйняття корупції (CPI)	індекс сприйняття корупції (CPI)	77	66	80	53	36	64	38	65	50	31	9
Місце (з досліджених 182 країн)	показник	10	27	6	53	106	30	97	28	57	128	181

Спостерігається також стійка позитивна залежність між рівнем інституційної якості (CPI) та номінальним ВВП на душу населення. (Дані щодо ВВП взято з IMF, індекс корупції – з Transparency International) (Pustoviit and Kuklin, 2020; Nitsenko, 2020).

Країни з високим CPI (Швеція, Німеччина) мають вищий рівень доходів, тоді як країни з нижчим CPI (в тому числі Україна) демонструють значно нижчі економічні показники (табл. 2).

Таблиця 2

ВВП на душу населення, (дол. США), рівень корупції в Україні та деяких країнах Європи (2025р)

Країна	ВВП на душу (номінальний, \$)	Індекс сприйняття корупції (CPI)
Німеччина	59925	77
Франція	48982	66
Швеція	62036	80
Польща	28485	53
Україна	6 382	36
США	89599	64
Казахстан	14723	38
Литва	32982	65
Грузія	10126	50
Туреччина	18198	31
Сомалі	763	9

Джерела: 1. International Monetary Fund (IMF). World Economic Outlook Database, October 2025. Washington, DC: IMF, 2025.(International Monetary Fund, 2025)

2.World Bank. World Development Indicators: GDP per capita (current US\$). Washington, DC: World Bank Group, 2025.(World Bank.,2025)

3.Transparency International. Corruption Perceptions Index 2025. Berlin: Transparency International Secretariat, 2025.(Transparency International.,2025)

Теоретичний аналіз та емпіричні дані свідчать про те, що динаміка ВВП на душу

населення визначається якістю інституційного середовища та суттєво змінюється залежно від ефективності функціонування інституцій. Ряд досліджень, включаючи зафіксовані в таблицях (табл. 1, 2) короткий огляд тенденції, підтверджують статистично значущий зв'язок між індексом корупції та економічним розвитком (ВВП на душу населення) аналізованих країн.

Слід визнати, що корупція, як основа клептократичної економіки, досить поширена у світі. У деяких країнах Африки та Південної Америки, таких як Сомалі або Колумбія, а також у країнах пострадянського простору, доходи від корупції, становлять значну частку тіньового валового національного продукту.

Висновки. Клептократична економіка, як інституційний устрій, зосереджена на ключовій функції, пов'язаній з отриманням багатства правлячою елітою. З цією метою «топ-менеджмент» клептократичні держави створює системи державного управління, які надають всім рівням влади пріоритетні можливості для особистого збагачення, що руйнує функціонування та розвиток реального сектору економіки.

Як висновок, вважаємо доречним запропонувати, вищенаведені якісні ознаки-показники клептократичного середовища, які в інтеграції з зафіксованими інституційними явищами корупції який вимірюється інтегрованим показником (CPI) здатні чітко ідентифікувати клептократію як привілеюючу модель державного управління в досліджувальній країні.

Водночас, наголошуємо та погоджуємось з (V.Jankauskas and J. Seputiene) що стабільні та ефективні інституції на противагу клептократії знижують невизначеність у політичній та економічній організації суспільства, зменшують трансакційні-клептократичні витрати, сприяють інвестиціям та економічному зростанню в цілому (Jankauskas and Seputiene, 2009).

Верховенство права є фундаментальним фактором економічного зростання, а для пострадянських країн, включаючи Україну, пріоритетом соціально-економічної трансформації є боротьба з корупцією як ключовим елементом клептократичної системи державного управління..

Слід визнати, що розвиток клептократичної економіки в Україні призвів до відсутності інституційних стримувань для політиків та еліт, що сприяло активізації боротьби клептократичних груп за владу і дало їм змогу використовувати свій клептократичний потенціал, що, в свою чергу, спричинило масштабну соціально-економічну кризу.

Таким чином, нездатність інституційно слабких суспільств, включаючи Україну, стримувати клептократичні мотиви псевдоеліти має першорядне значення з точки зору економічного розвитку. Більше того, ця нездатність значною мірою зумовлена «провалами держави», коли неможливо забезпечити ефективність розподілу та відповідність політики розподілу прийнятим уявленням про справедливість у суспільстві, що призводить до соціально-економічних та політичних криз.

Якщо інституційні реформи не забезпечують очікуваних економічних результатів (зростання ВВП на душу населення, зниження рівня соціально-економічної нерівності в суспільстві, розвиток інноваційних галузей тощо), то недоліки їх впровадження корелюють не з теорією реформ, а з тими, хто відповідає за її впровадження.

Водночас кризову ситуацію в суспільстві, зумовлену клептократичною системою державного управління, зокрема в Україні, можна вирішити шляхом серйозної зміни законодавчих інституцій. Існуюча база для протидії клептократичній економіці та системі управління в останній явно недостатня. Зауважимо, що останні твердження потребують подальшого дослідження з позиції його обґрунтованості та ефективності.

Бібліографічний список

- Закон України Про Регламент Верховної Ради України №1861-VI, 2010. *Верховна Рада України* [онлайн] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text>>[
- Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції, 2003. *Верховна Рада України* [онлайн] Доступно: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text
- Постанова Верховної Ради України Про порядок денний п'ятнадцятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання №4775-IX, 2026. *Верховна Рада України* [онлайн] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4775-IX#Text/>>
- Постанова Ради Федерації роботодавців України, 2024. *Рекомендації роботодавців уряду на 2024 рік* [онлайн] Доступно: <<https://fru.ua/ua/documents/rekomendatsiji-robotodavtsiv-dlya-uryadu-na-2024-rik>>[
- Проект Закону Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо посилення самостійності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури №10060, 2023. *Кабінет Міністрів України* [онлайн] Доступно: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/42797>.
- Проект Закону України Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо забезпечення ефективності здійснення кримінального провадження та притягнення до відповідальності за корупційні злочини: пояснювальна записка №10100-1, 2023. *Верховна Рада України* [онлайн] Доступно: <<blob:https://itd.rada.gov.ua/339671b4-d77e-4513-814d-5763b585f966/>>
- Профільний комітет Ради блокує скасування правок Лозового-Шабунін, 2023. *Голова – «слуга народу»* [онлайн] Доступно: <<https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/komitet-radi-blokuje-skasuvannya-pravok-lozovogo-ekspert-50366749.html/>>
- Frantsuz, A., 2020. Central and Eastern Europe-the Globalization Process, Hybrid Threats: Political and Legal Aspects. *Ukrainian Policymaker*, 6, pp.2431. DOI: 10.29202/up/6/3.
- Gossel, S., 2017. *Breaking Zuma's kleptocracy is up to all of us*. [online] Available at: <<https://www.gsb.uct.ac.za/fozumakleptocracy>>.
- International Monetary Fund (IMF), 2025. *World Economic Outlook Database, October*. Washington, DC: IMF [online] Available at: <https://americansforprosperity.org/economic-progress/?utm_campaign=M2026017_AFP_AFP-Brand-Campaign>.
- Jankauskas, V. and Seputiene, J., 2009. The Impact of the Institutional Environment on the Economic Development. *Ekonomika*, 87, pp. 141-153. DOI:10.15388/Ekon.2009.0.1040.
- Nitsenko, V., 2020. Mismanagement in Ukraine. *Problems of Management in the 21st Century*, 15(1), pp. 48. DOI: 10.33225/pmc/20.15.04.
- Prykhodko, A. and Oksin, V., 2020. Corruption Factor as a Destabilizing Element of Development of the Space Industry. *Advanced Space Law*, 5, pp. 7182. DOI: 10.29202/asl/2020/5/7.
- Pustoviit, R. and Kuklin, O., 2020. The impact of institutional factors and risks of political instability on the state economy. *Economy of Ukraine*, 2, pp.2244. DOI:10.15407/ekonomyukr.2020.02.024
- Ryzhenko, I. and Halahan, O., 2019. Types of Liability for Illegal Space Activities. *Advanced Space Law*, 3, pp. 97107. DOI: 10.29202/asl/2019/3/8.
- Tkach, O. and Tkach, A., 2019. Volunteer Movement in Ukraine in the Situation of External Aggression. *Ukrainian Policymaker*, 4, pp. 5261. DOI: 10.29202/up/4/8.
- Transparency International, 2025. *Corruption Perceptions Index*. [online] Available

at:<<https://www.transparency.org/en/cpi/2025/media-kit>>.

World Bank, 2025 *World Development Indicators: GDP per capita (current US\$)*. Washington, DC: World Bank Group [online] Available at:<https://americansforprosperity.org/economic-progress/?utm_campaign=M2026017_AFP_AFP-Brand-Campaign>.

References

- Frantsuz, A., 2020. Central and Eastern Europe-the Globalization Process, Hybrid Threats: Political and Legal Aspects. *Ukrainian Policymaker*, 6, pp.2431. DOI: 10.29202/up/6/3.
- Gossel, S., 2017. *Breaking Zuma's kleptocracy is up to all of us*. [online] Available at:<<https://www.gsb.uct.ac.za/fozumakleptocracy>>.
- International Monetary Fund (IMF), 2025. *World Economic Outlook Database, October*. Washington, DC: IMF [online] Available at:<https://americansforprosperity.org/economic-progress/?utm_campaign=M2026017_AFP_AFP-Brand-Campaign>.
- Jankauskas, V. and Seputiene, J., 2009. The Impact of the Institutional Environment on the Economic Development. *Ekonomika*, 87, pp. 141-153. DOI:10.15388/Ekon.2009.0.1040.
- Konventsiiia Orhanizatsii Obiednanykh Natsii proty koruptsii [United Nations Convention against Corruption], 2003. *Verkhovna Rada Ukrainy* [online] Available at:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text> (in Ukrainian).
- Nitsenko, V., 2020. Mismanagement in Ukraine. *Problems of Management in the 21st Century*, 15(1), pp. 48. DOI: 10.33225/pmc/20.15.04. (in Ukrainian).
- Postanova Rady Federatsii robotodavtsiv Ukrainy, 2024. *Rekomendatsii robotodavtsiv uriadu na 2024 rik [Government Employer Recommendations for 2024]* [online] Available at:<<https://fru.ua/ua/documents/rekomendatsiji-robotodavtsiv-dlya-uryadu-na-2024-rik>> (in Ukrainian).
- Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy Pro poriadok dennyi piatnadtsiatoi sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy deviatoho sklykannia №4775-IX [Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine On the Agenda of the Fifteenth Session of the Verkhovna Rada of Ukraine of the Ninth Convocation], 2026. *Verkhovna Rada Ukrainy* [online] Available at:<<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4775-IX#Text>> (in Ukrainian).
- Profilnyi komitet Rady blokuie skasuvannia pravok Lozovoho-Shabunin, 2023. *Holova - «sluha narodu» [The President is a «servant of the people»]* [online] Available at:<<https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/komitet-radi-blokuye-skasuvannya-pravok-lozovogo-ekspert-50366749.html>> (in Ukrainian).
- Proiekt Zakonu pro vnesennia zmin do Kryminalnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo posylennia samostiynosti Spetsializovanoi antykoruptsiinoi prokuratury №10060, [On Amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine and Other Legislative Acts of Ukraine to Strengthen the Independence of the Specialized Anti-Corruption Prosecutor's Office]. *Kabinet Ministriv Ukrainy* [online] Available at:<<https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/42797>> (in Ukrainian).
- Proiekt Zakonu Ukrainy Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho kodeksu Ukrainy ta Kryminalnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy shchodo zabezpechennia efektyvnosti zdiisnennia kryminalnoho provadzhennia ta prytiahnennia do vidpovidalnosti za koruptsiini zlochyny: poiasniuvalna zapyska №10100-1 [Draft Law of Ukraine On Amendments to the Criminal Code of Ukraine and the Criminal Procedure Code of Ukraine to Ensure the Efficiency of Criminal Proceedings and Prosecution for Corruption Crimes: Explanatory Note], 2023. *Verkhovna Rada Ukrainy* [online]

- Available at:<blob:https://itd.rada.gov.ua/339671b4-d77e-4513-814d-5763b585f966/>(in Ukrainian).
- Prykhodko, A. and Oksin, V., 2020. Corruption Factor as a Destabilizing Element of Development of the Space Industry. *Advanced Space Law*, 5, pp. 7182. DOI: 10.29202/asl/2020/5/7.
- Pustoviit, R. and Kuklin, O., 2020. The impact of institutional factors and risks of political instability on the state economy. *Economy of Ukraine*, 2, pp.2244. DOI:10.15407/ekonomyukr.2020.02.024 (in Ukrainian).
- Ryzhenko, I. and Halahan, O., 2019. Types of Liability for Illegal Space Activities. *Advanced Space Law*, 3, pp. 97107. DOI: 10.29202/asl/2019/3/8.
- Tkach, O. and Tkach, A., 2019. Volunteer Movement in Ukraine in the Situation of External Aggression. *Ukrainian Policymaker*, 4, pp. 5261. DOI: 10.29202/up/4/8. (in Ukrainian).
- Transparency International, 2025. *Corruption Perceptions Index*. Berlin: Transparency International Secretariat [online] Available at:<https://www.transparency.org/en/cpi/2025/media-kit>.
- World Bank, 2025 *World Development Indicators: GDP per capita (current US\$)*. Washington, DC: World Bank Group [online] Available at:<https://americansforprosperity.org/economic-progress/?utm_campaign=M2026017_AFP_AFP-Brand-Campaign>.
- Zakon Ukrainy Pro Rehlament Verkhovnoi Rady Ukrainy №1861-VI [Law of Ukraine On the Rules of Procedure of the Verkhovna Rada of Ukraine],2010. *Verkhovna Rada Ukrainy* [online] Available at:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text>[Accessed 30 March 2026]. (in Ukrainian).

Kutuzov R.V.
Popov A.A.

THE INFLUENCE OF THE KLEPTOCRATIC MANAGEMENT MODEL ON THE LEGAL AND ECONOMIC SYSTEM OF THE STATE

The article analyzes the impact of kleptocracy as a key factor influencing the formation, development and variability of legal and economic systems.

The axiomatic definition of the signs and measurable indicators of kleptocracy as a system of power, as a management system, as well as the proper profile assessment of these indicators and their justification is given. The connection of the redistribution of resources towards the beneficiaries of the kleptocratic model of governance, which makes economic growth in the analyzed country impossible, and leads to the impoverishment of the absolute majority of the population, is shown.

The analysis of the impact of kleptocracy on the economy proposed by the authors primarily involves qualitative indicators in integration with recorded institutional phenomena and indicators of corruption, as well as trends in the dynamics of phenomena. According to the authors, 8 such indicators can be distinguished, including the conscious maximization of the fiscal burden on the population, the formation and redistribution of state and local budgets by priority, the actual prohibitions of certain types of activity (economic activity), the usurpation of the country's development strategy by the oligarchs and the "leadership" of the state (through privatization, the budget process, etc.), legal nihilism in relation to the rights and freedoms of the population (selective justice, impunity for obvious violations and crimes).

In the legal sphere, such a model is evidenced not only by the laws themselves (they rarely directly call for theft), but also by bills that create systemic "loopholes" or weaken control, as well as by the technique of their adoption.

The authors believe that the current parliamentary practice still allows for a significant number of violations of regulatory norms. Some of these possibilities are embedded in the very norms of the Law of Ukraine “On the Regulations of the Verkhovna Rada of Ukraine”.

The comprehensive analysis of the institutional environment of the Ukrainian economy provides convincing grounds to characterize it as largely kleptocratic, and in which the fundamental modernizations proposed in the work, taking into account the prospects for European integration, have yet to be implemented.

At the same time, the crisis situation in society, caused by the kleptocratic system of state administration, in particular in Ukraine, can be resolved by seriously changing legislative institutions. The existing basis for countering the kleptocratic economy and the system of administration in the latter is clearly insufficient.

Keywords: *bill filter, kleptocracy, kleptocratic economy, corruption, factors of kleptocratic, kleptocratic pseudo-elite. institutional economy, institutional environment.*

Статтю було подано / The article was submitted	26.03.2026
Статтю було прийнято / The article was accepted	21.04.2026